

Trestný čin „Organizovanie zápasov zvierat“ v právním řádu Slovenské republiky a jeho okolnosti v československém kontextu
The criminal offence „Organizing of animal matches“ in the Slovak law order and its circumstances in the Czechoslovak context

JUDr. Bc. Štěpán Kořínek

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Anotace

V minulém roce 2020 byla ve Slovenské republice přijata novela trestních předpisů zákonem č. 288/2020 Z. z., která přinesla novou skutkovou podstatu trestného činu „Organizovanie zápasov zvierat“. Slovenský zákonodárce tak reagoval na negativní společenský jev psích zápasů, který byl v posledních letech hojně medializován. Tato nová skutková podstata byla inkorporována do ustanovení § 305c zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Jedná se o dílčí krok k posílení právní ochrany zvířat před specifickými projevy jejich týrání. Ochrana zvířat se přitom odvíjí od jejich moderního vnímání v procesu tzv. dereifikace, který je neustále předmětem úvah *de lege ferenda*. Tento příspěvek si potom klade za cíl seznámení se s novou právní úpravou trestného činu „Organizovanie zápasov zvierat“ *de lege lata*. Příspěvek je členěn do třech hlavních částí. První část se věnuje obeznámení se s fenoménem psích zápasů a potřebou jeho kriminalizace. Druhá část se zabývá konkrétní dikcí nové skutkové podstaty trestného činu. Třetí část se potom letmo zmiňuje o nedostatečnosti správní odpovědnosti na úseku ochrany zvířat.

Annotation

There was the novel Act no. 288/2020 Z. z. in the Slovak republic last year which brought the new body of the offence „Organizing of animal matches“. The Slovak legislator responded to the negative social phenomenon of dog fights which the slovak journalists uncovered in the last years. This new body of the offence was incorporated into § 305c Act no. 300/2005 Z. z. Criminal Code. It is about a partial step to strengthening of the legal animal protection before the specific expressions of their maltreatment. There is a modern perception of the animal protection in the view of its dereification which leads to the constant considerations *de lege ferenda*. This contribution aims to the familiarization with the new legislation of the crime „Organizing of animal matches“ *de lege lata*. The contribution is divided into three parts. The first part is dedicated to knowledge with the phenomenon of dog fights and its requirement to criminalization. The second section deals with the specific diction of the new body of this offence. The third part is mentioned to point out on insufficiency of the administrative responsibility in animal protection.

Klíčová slova

ochrana zvířat, životní prostředí, týrání, zvířecí zápasy, trestný čin, Slovenská republika

Key words

animal protection, environment, maltreatment, animal matches, criminal offence, Slovak Republic

Úvod

Ochrana životního prostředí je jedním z chráněných zájmů každého státu, ale i mezinárodního společenství. Společenský zájem na ochraně životního prostředí pramení přímo z ústavní roviny, což ho staví na pomyslnou špici hierarchické posloupnosti vedle dalších chráněných celospolečenských zájmů.^[1] Ochrana zvířat patří od samého prvopočátku pod obecnou ochranu životního prostředí, která neustále nabývá na významu, a to zejména na mezinárodní úrovni. Ochrana zvířat tak představuje jakýsi subsystém ochrany životního prostředí. Důvodů posilování ochrany životního prostředí na úseku trestního práva je nespočet, zejména nárůst závažných protiprávních činů na jednotlivé složky životního prostředí, včetně živých organismů, kde přitom ve větší či menší míře selhává správní odpovědnost.^[2] Posilování ochrany zvířat je přitom nutné vnímat jako prospěšnou činnost společenské koheze ve výhledu harmonického soužití člověka (lidí) se zvířetem (zvířaty).^[3] Tento proces se v juristické rovině nazývá jako tzv. dereifikace (odvěcnění). V podmínkách České republiky doznalo zvíře zcela odlišného významu v době nabytí účinnosti nového občanského zákoníku v roce 2014.^[4] Český občanský zákoník nyní chápe zvíře jako smysly nadaného živého tvora, který má zvláštní význam a hodnotu, přičemž výslovně uvádí, že se již nejedná o věc v právním slova smyslu.^[5] Tento nový status staví zvíře do zcela odlišné pozice, protože mu tím poskytuje mnohem vyšší míru právní ochrany. Zvíře jako živá bytost je schopné pociťovat strach, bolest, stres a jiné pocity, a proto s ním není možné nakládat jako s neživými věcmi.^[6] Takový právní stav panuje i ve Slovenské republice. Skutečnost, že zvířata nejsou schopna sdělit své pocity, potřeby a práva, přičemž nejsou schopna přímého prosazování a hájení svých zájmů, nesmí být důvodem toho, že jim lidská společnost žádná taková práva nepřizná či jim neposkytne náležitou ochranu.^[7]

Každý stát se přitom potýká se stejnými, podobnými či zcela odlišnými problémy. Pro Slovenskou republiku (dále jen „SR“), ale i Českou republiku (dále jen „ČR“) platí, že bývají označovány za tzv. množírnu Evropy.^[8] Toto nezučinné označení si zasloužily především tím, že na jejich území dochází k největšímu výskytu nelegální činnosti na úseku porušování chráněných zájmů zvířat v podobě fenoménu tzv. množíren. Předpokládá se, že zhruba 70 % nelegálně obchodovaných zvířat v rámci Evropy pochází právě z ČR či SR. Právo je dynamický regulativní systém, to ale znamená delší časovou proluku, než adekvátně zareaguje na nežádoucí společenské jevy. V této souvislosti se v ČR i SR za poslední dva až tři roky odehrálo několik kvalitativních změn právní regulace, které znamenaly asperaci trestní represe. V ČR se tomu dělo již od roku 2018, kdy na úseku ochrany zvířat došlo k novelizaci zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Novelizační tendence však pokračovaly, přičemž si vyžádaly i novelizaci trestních předpisů. Tyto změny byly vyvolány potřebou efektivnějšího postihu jevu tzv. množíren. V důsledku toho byla v roce 2020 do zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, inkorporována nová skutková podstata trestného činu „Chov zvířat v nevhodných podmínkách“.^[9] Vedle toho však došlo i k zavedení nové trestu „Zákaz držení a chovu zvířat“, nadále ke zvýšení několika trestních sazeb, jakož i změně speciálních trestních předpisů.^[10]

Slovenská republika se naopak musela vypořádat s odlišným problémem na úseku ochrany zvířat, kterým bylo organizování zvířecích zápasů. Potřeba kriminalizace daného jednání je, stejně jako v ČR u

trestného činu chov zvířat v nevhodných podmínkách, že se jedná o značně specifický projev týrání zvířat, který si pro svoji závažnost a specifičnost žádá vlastní skutkové vymezení v trestních předpisech. V roce 2020 byla v podmínkách SR schválena a přijata novela trestních předpisů v podobě zákona č. 288/2020 Z. z., která znamenala systémový zásah do problematiky trestního práva.^[11] Některé skutkové podstaty trestných činů musely být podle svého předmětu a chráněného zájmu zařazeny do vhodnější sekce trestního zákona. Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. upravuje ochranu životního prostředí v hlavě šesté, kde jsou všeobecným objektem trestné činy všeobecně nebezpečné a proti životnímu prostředí. Na základě dané novely tak došlo k přesunu několika skutkových podstat z dílu trestných činů všeobecně nebezpečných pod díl trestných činů proti životnímu prostředí. Tato systémová změna se zdá být zcela logická, neboť dané skutečnosti jí svědčící pramení i z mnohých mezinárodněprávních dokumentů jako třeba Úmluvy o biologické rozmanitosti, Úmluvy CITES či třeba právních aktů EU.

Fenomén „psích zápasů“ a potřeba jeho kriminalizace

Předem je nutné předeslat, že ilegální zápasy zvířat (především psů) jsou v podmínkách Evropy, respektive členských států EU, přísně zakázané. Podobně jako v případě zmíněných množíren se však jedná o poměrně výnosný business, který láká řadu osob na svoji krutost, agresivitu, násilí a krveprolití. Nejprve je však nutné si uvědomit, že se jedná o jakousi specifickou formu týrání zvířat, a to dosti surovým a trýznivým způsobem.^[12] Taková činnost nejenom porušuje společenské regule (právo), ale jde i proti přírodním zákonům (zvířata nemají od přírody sklony k agresivitě a neúčelnému zabíjení). Lidská krutost přitom nezná mezí, obzvláště v případě, kdy jsou lidé motivováni snadným finančním ziskem. Fenomén „psích zápasů“ představuje ilegální výdělečnou činnost, která porušuje mnohé zákonem chráněné zájmy jako život a zdraví zvířat, legálnost podnikatelské činnosti či daňovou správu. Samotný zápas však provází celá řada jednotlivých jednání (faktických úkonů), která by postačovala pro vyvozování správní či trestní odpovědnosti. Ve všech podstatných rysech se tak jedná o nezákonnou činnost.

V podmínkách SR již bylo odhaleno a medializováno mnoho kauz dotýkajících se týrání zvířat. Jedním z posledních případů byla skupina dětí starých okolo 10 let, která týrala psa, kterého posléze hodila mezi smečku jiných rozzuřených psů. Při dalším vyšetřování vyšlo najevo, že se v dané dědině pořádají pravidelné a krvavé psí zápasy.^[13] Na daný případ upozornil přitom spolek na ochranu zvířat Československý kastrovní program, který se podílel i na podání trestního oznámení. Problémem zůstávalo, že se pachatelé této trestné činnosti (pořadatelé či organizátoři) často vyhnuly deliktovní odpovědnosti. Respektive, že se nástroje právní odpovědnosti na daném úseku jeví jako nedostatečné a neefektivní. Pořádání psích zápasů navíc není v daných regionech ojedinělé, ba právě naopak. Zápasy psů jsou považovány za velice výnosnou a organizovanou činnost. Tato „zábava“ pak našla své místo v segregovaných vrstvách populace východních částí Slovenské republiky.^[14] Zveřejnění této kriminální aktivity přitom nepřišlo z řad státních orgánů, ale investigativních novinářů, kteří teprve iniciovali činnost státních orgánů. Podle dostupných zdrojů tyto novináři zjistili, že se mnoho psích zápasů pořádá zejména na územích Ukrajiny, SR, ale i ČR.^[15]

Tento problém se tak netýká pouze zmíněných států, ale ukazuje se, že se jedná o globálnější záležitost. Konkrétně je zjištěno, že se psí zápasy také organizují v Německu. Do ČR jsou pak přes hranice transportována polomrtvá či mrtvá zvířata, zejména psi, kteří již nejsou schopni se nadále účastnit v této kruté a zvrácené „zábavě“. Psí zápasy proto představují nejen problém ve své podstatě, ale nesou

s sebou řadu externalit. V českém pohraničí s Německem třeba tyto zubožená a ztýraná zvířata představují pro místní obyvatelstvo a jejich domácí mazlíčky poměrně velkou hrozbu.^[16] Taková zvířata se stávají trvale mentálně narušenými a je téměř nemožné jejich následovné uchovnění. Zákon přitom stanovuje humánní podmínky utracení zvířete. Utracení tak musí být provedeno při minimalizaci fyzického i duševního utrpení zvířete, přičemž konkrétní metoda musí vždy přivodit bezprostřední ztrátu vědomí zvířete s následnou smrtí, nebo navodit stav hlubokého a celkového znecitlivění s následným postupem, který povede bezbolestně k smrti.^[17] Z praxe je přitom patrné, že žádnou ze svých zákonných povinností pachatelé této trestné činnosti bezohledně neplní.

Obecný zákaz zvířecích zápasů, respektive chov zvířat za účelem zisku prostřednictvím zápasů, je upraven v zákoně č. 39/2007 Z. z. o veterinární starostlivosti. Tento zákon přímo zakazuje pod hrozbou správní sankce chov zvířat, především však psů, na účely zápasů a finančního zisku. Slabost a nedostatečnost těchto regulativů tkví v jejich aplikační neefektivnosti. Správní odpovědnost je možné vyvozovat jen v případě, že je pachatel přistižen *in flagranti* (při čině), pokud přímo šťve zvíře proti zvířeti, nebo přijímá za takovou aktivitu odměnu. Toto jsou důvody, které přestupkovou odpovědnost činí nedostatečnou a neefektivní, přičemž konkrétní trestní odpovědnost do doby přijetí novely absentovala. Tato absence měla za následek slabou stíhatelnost pachatelů organizujících a umožňujících zvířecí zápasy. Jinými slovy tedy neefektivní vymahatelnost právní odpovědnosti, která se do zmíněné novely zdála být jen prázdnou schránkou. Skutková podstata nového trestného činu organizování zápasů zvířat tak reaguje na protiprávní jednání, které je v rozporu se všeobecně závaznými právními předpisy ochrany zvířat.^[18]

Organizovanie zápasov zvierat jako nová skutková podstata trestného činu

Skutková podstata trestného činu organizování zápasů zvířat (v originále „Organizovanie zápasov zvierat“) charakterizuje protiprávním jednáním, kterého podstatou je organizování zvířecích zápasů. V přímé souvislosti s tím však i další projevy protiprávního jednání spočívající ve štvání zvířete proti zvířeti, výcvik zvířete k takovému účelu, nakládání (chov a držení) a obchodování se zvířaty či umožnění konání takových zápasů. Vedle toho je postihována i pouhá účast na zvířecích zápasech.^[19] Za daný trestný čin je možné uložit trest odnětí svobody v délce trvání až na dva roky. Trestný zákon explicitně uvádí, čemu lze rozumět pod označením zvíře, tím jest považován zejména pes, kočka, hospodářské zvíře (tur, kur, ovce a jiné) a chráněný živočich.^[20] Nutno předeslat, že toto výkladové ustanovení bude mít povahu spíše demonstrativní, neboť z trestněprávního korektivu vyplývá, že trestní právo musí chránit všechny chráněné zájmy ve smyslu komplexnosti právního pořádku jako celku.

Tato skutková podstata byla zavedena na základě požadavků aplikační praxe a ze stejných důvodů, které měly za následek novelizace provedené v ČR. Konkrétně se jednalo o nedostatečnou a neefektivní stíhatelnost činností v podobě zvláštních forem týrání zvířat.^[21] Správní odpovědnost (míněno odpovědnost za přestupky) přitom v tomto ohledu selhávala, vlastně se jevila jako značně neefektivní či bezzubá. Organizování zvířecích zápasů je přitom nutné chápat jako nelegální lidskou činnost, kterou si lze představit jako umožnění mimořádně krutého a surového představení, ve kterém se zvířata vzájemně zabíjejí velice trýznivým a surovým způsobem za aktivní působení člověka a za účelem ekonomického zisku.^[22] Ve své podstatě se jedná o specifickou formu týrání zvířat, která však vykazuje individuální charakteristické znaky. Povinnost vysoké ochrany zvířat přitom pramení z vnitrostátní, ale i mezinárodní úrovně. Evropská úmluva o ochraně zvířat v zájmovém chovu stanovuje přísný zákaz

působit zvířeti zbytečnou bolest, utrpení či úzkost.^[23] Zmíněný pramen však stanovuje i další povinnosti například vztahující se k držení zvířat, při kterém mají chovatelé odpovědnost za zdraví a dobrý stav zvířete v jejich péči. Podstatným se však jeví ustanovení vztahující se k výcviku zvířat, které stanovuje, že žádné zvíře nesmí být cvičeno způsobem, který mu přináší újmu na zdraví a jeho kondici, přičemž nesmí být používáno umělých prostředků, které mu způsobují zranění nebo zbytečnou bolest, utrpení či úzkost.^[24]

V obecné rovině je zapotřebí zabírat se klíčovými znaky skutkové podstaty trestného činu organizování zvířecích zápasů. Chráněným objektem je ochrana zvířat, primárně pak život a zdraví zvířat, sekundárně však i péče o ně, která musí vykazovat jisté kvalitativní znaky (péče ve vhodných podmínkách – welfare). Objektivní stránka potom spočívá v porušení chráněného zájmu. Subjektem může být fyzická, ale i právnická osoba.^[25] Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné zavinění. Ve specifické rovině je zapotřebí osvětlit výklad jednotlivých pojmů jako organizování, zvíře ve smyslu trestněprávních norem a posléze i zápas. Nejprve pojem organizování, kterým se má na mysli vlastní realizace zvířecích zápasů, kterou nabývá podoby řídicí funkce vlastního aktéra – organizátora (fyzické či právnické osoby). Organizováním tak musíme chápat úmyslné zosnování a řízení protiprávního jednání. Pro vymezení pojmu zvíře obsahuje slovenský Trestný zákon v přímé souvislosti k této skutkové podstatě zvláštní výkladové ustanovení, které říká, že zvířetem je třeba rozumět pes, kočka, hospodářské zvíře či chráněný živočich.^[26] Pojem zápas pak není v trestném zákoně definován. Nicméně je mu třeba rozumět projev fyzického násilí mezi živočišnými jedinci (zvířaty), který má vést k poruše jejich zdraví či smrti.

Pojem zvíře je sice v trestném zákoně pro účely skutkové podstaty trestného činu „Organizovanie zápasov zvierat“ definován, je ale nutné se zamyslet nad možnými (ne)výhodami takové explicitní úpravy. Pojem zvíře je sice lehce uchopitelný, ale z hlediska legislativní roviny terminologicky nejednoznačný. Tato premisa je přitom doložitelná právními předpisy českého i slovenského právního řádu. Subkategorii zvíře se tak dostává různého obsahu a rozsahu, tedy významu. Nejprve je od sebe nutné rozlišit pojmy zvíře a živočich, které nelze vnímat jako synonyma. Zvíře je potom různě definováno i v rovině soukromého či veřejného práva. Obecně se přitom můžeme ztotožnit s domněnkou, že česká i slovenská legislativa rezignovala na sjednocení terminologické jasnosti.^[27] A priori je pojem živočich značně širší než pojem zvíře, neboť zahrnuje všechny jedince živočišné říše. Pojem živočich je přitom příznačný pro ochranu životního prostředí z hlediska biodiverzity, což vychází i z právní úpravy obsažené v mnoha dílčích právních předpisech.^[28] Naopak pojem zvíře je víceméně definovatelný pro účely individuální ochrany jedinců v rámci zvláštních právních předpisů.^[29]

Jaká jsou však úskalí (ne)jednotného vymezení pojmu zvíře v jednotlivých právních předpisech? Pro vyvozování trestní odpovědnosti, obzvláště pro skutkovou podstatu trestného činu „Organizovanie zápasov zvierat“, samozřejmě platí vymezení zvířete tak, jak jest uvedeno v § 305d Trestného zákona. Naopak však jiný předpis vymezuje pojem živočich jako jedince živočišného druhu, kterého populace se udržuje samovolně, a to i v případě jeho držení včetně chovu v lidské péči. Nadále specifikuje domestikované živočichy jako koně, osly, ovce, kozy a jiná „domácí“ zvířata. Soukromoprávní rovina ve vymezení a chápání pojmu zvíře přitom vychází z Občianského zákoníku, který rozeznává živé zvíře jako živého tvora s osobitým významem a hodnotou, který je schopný vnímat vlastními smysly.^[30] Tato definice se víceméně shoduje se zákonným vymezení zvířete i v novém českém občanském zákoníku, který znamenal převrat v oblasti soukromoprávních vztahů.^[31] Ve vztahu k trestnému činu „Organizovanie zápasov zvierat“ slovenský zákonodárce zvolil metodu konkrétního vymezení pojmu

zvířete. Takový krok se nám jeví jako logický, protože tato skutková podstata směřuje především k organizování psích zápasů. Dalo by se proto usuzovat, že zákonné vymezení podle § 305d Trestného zákona je naprosto dostačující a systémově ekvivalentní. I přesto je ale nutné na pojem zvíře nahlížet spektrem celého právního řádu.

Nedostatečná správní odpovědnost na úseku ochrany zvířat v SR

Správní odpovědnost, respektive odpovědnost za přestupky, na úseku ochrany zvířat je v podmínkách SR svěřena zejména zákonu č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti. Nutno podotknout, že tato úprava není ani zdaleka dostačující a plně reflektující společenský zájem na ochraně zvířat. V ČR je naopak situace poněkud příznivější, neboť úprava je primárně svěřena specifickému zákonu č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Skutečnost, že právní úprava byla svěřena do působnosti samostatného zákona přikládá náležitou váhu chráněnému zájmu. Navíc by se dalo říct, že působí sofistikovanějším a komplexnějším dojmem. Nicméně, zpět k právní úpravě správní odpovědnosti ochrany zvířat v rámci zákona o veterinárnej starostlivosti. Tento zákon reguluje ochranu zvířat konkrétně v rámci ustanovení § 22, který obsahuje dvacet odstavců. Zákon generálně hovoří o tom, že vlastník a držitel zvířete je povinen mu zajistit ochranu a pohodu (welfare)^[32] při jeho chovu a držení. Tím se rozumí, že tyto odpovědné osoby zajistí dosáhnutí takového vztahu mezi prostředím a každým individuálním zvířetem, který s ohledem na druh zvířete, stupeň jeho vývoje, schopnosti přizpůsobení se a domestikaci zaručí jeho dobrý zdravotní stav, fyziologické a etologické potřeby, dostatečnou volnost pohybu, ale i sociální vztahy, nadále pak i jeho rozvoj.^[33]

Tato obecná východiska mají dojít naplnění dodržování zákonných požadavků, které jsou nadále explicitně vypočteny. Jedná se o dílčí úkony péče o zvířata, ale i další činnost ochrany zvířat, která je od lidí vyžadována. Detailněji je upraven zákaz týrání zvířat, který obsahuje konkrétní formy jednání, které má potenciál ublížit zvířeti.^[34] Tyto požadavky přitom pramení z mezinárodně uznaných standardů a povinností ochrany zvířat.^[35] Šestá část tohoto zákona potom upravuje odpovědnost za přestupky a vymezuje její podmínky, jakož i sankce, které hrozí za porušení zákonných povinností a chráněných práv. Nutno podotknout, že jak v případě ČR, tak i pro SR platí, že správní odpovědnost, zejména s ohledem na výši správních sankcí, lze považovat v určitých ohledech za nedostačující, a proto je žádoucí zostřování trestní odpovědnosti, která se přitom neustále aplikuje jako prostředek *ultima ratio*. Dalo by se přitom říci, že mnoho případů vyvozování trestní odpovědnosti následuje až po několika marných pokusech vyvození správní odpovědnosti za přestupek, které se pak míjejí účinky.

V podmínkách ČR je například nedávno provedená novela v oblasti trestního práva některými odbornými kruhy spatřována jako nadbytečně posilující trestní represi na úkor zásady subsidiarity trestní represe. Argumenty se přitom opírají o závěry, že měla být dána přednost precizování správní odpovědnosti za přestupky.^[36] Jiná přesvědčení potom spatřují jedinou možnost efektivního posílení ochrany zvířat, a to právě prostřednictvím trestního práva. Respektive, posílení jeho represivní, ale zejména preventivní funkce. Zmíněné novely neporušují onu klíčovou zásadu, ale spíše jí kvalitativně dovršují tím, že vyplňují mezery právní regulace. Z výše předložených skutečností přitom platí následující, že podmínky chovu zvířat jsou v mnoha ohledech neustále nastaveny příliš vágně.^[37] Taková situace dlouhou dobu panovala v ČR i SR, přičemž v podmínkách ČR se mílovými kroky posunuje. V podmínkách SR však také doznává kvalitativních změn, což je patrné z mnohých legislativních změn v oblasti ochrany zvířat.

Závěr

Ochranu zvířat dnes doajista řadíme mezi jednu z předních oblastí ochrany životního prostředí, což plyne i z jevů posledních let, kdy je možné pozorovat značný tlak veřejnosti na posílení trestněprávní odpovědnosti na úseku ochrany zvířat.^[38] Česká republika má na úseku ochrany zvířat proti týrání výhodu v tom, že její právní pořádek obsahuje specifický zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ale vedle toho i další zákony jako zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči (veterinární zákon). Slovenská republika má ve svém právním pořádku pro ochranu zvířat proti týrání pouze zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti, který obsahuje pouze dílčí ustanovení ochrany před týráním. Právní úprava ochrany zvířat proti týrání v ČR se proto jeví jako efektivnější.^[39] Podle docenta Stejskala je tak možné platné slovenské právní úpravě vytknout nejen nedostatečnou specifikaci podmínek chovu zvířat a absenci právní regulace zajišťující welfare zvířat, ale i absenci komplexnější úpravy chránící zvířata proti týrání.^[40]

Všechny zmíněné novely v podobě přijetí nové skutkové podstaty trestného činu „Organizovanie zápasov zvierat“ v SR či „Chov zvířat v nevhodných podmínkách“ v ČR jsou důsledkem posilování a zefektivňování právní ochrany zvířat. Bohužel, tyto kroky bývají vyvolány impulzy opakovaných výhrad veřejnosti proti týrání zvířat a nastavení jejich welfare. Například profesor Komárek se *stricto largo* vyjadřuje k týrání zvířat, za které považuje i držení nedomestikovaných zvířat (zvláště velkých šelem v cirkusech) v nevhodných podmínkách (úzké a malé prostory jako klece), jakož i uplatňování specifických způsobů výcviku (drezury).^[41] Další nedostatek je nutno spatřovat v tom, že všechny změny jsou spíše fragmentární povahy, přičemž neustále přetrvává značné množství neregulovaných aspektů. Proces právní úpravy ochrany zvířat je přesto nutné vnímat příznivě, neboť vyplývá ze společenských potřeb a požadavků vážících se k zastírání reality (nezákonné činnosti) a rozměňování odpovědnosti.

Zájem na ochraně zvířat vykazuje axiologické rysy, což lze uzavřít tím, že je předmětem ústavněprávní, občanskoprávní, správně-právní i trestněprávní regulace. V posledních letech se dostává ochraně zvířat stále větší a větší pozornosti, přičemž neustále zůstává mnoho oblastí, které nejsou dostatečně regulovány. Moderní lidská společnost si uvědomuje potřebu zvýšení ochrany zvířat, což plyne i z procesu tzv. dereifikace (odvěcnění) v právním slova smyslu, který se projevuje v oblasti soukromého i veřejného práva. Nová skutková podstata trestného činu „Organizovanie zápasov zvierat“ je jen pouhým důsledkem těchto evolučních procesů. Podobné změny jsou přitom patrné i v dalších státech, kupříkladu v ČR, kde od roku 2018 došlo k několika novelizacím. Poslední byla provedena v roce 2020, kdy byla do trestního zákoníku inkorporována nová skutková podstata trestného činu „Chov zvířat v nevhodných podmínkách“. Slovenská republika se dlouhodobě potýká s negativním jevem psích zápasů, přičemž na něj musela adekvátně zareagovat, neboť se jedná o poměrně závažnou ilegální činnost, ve které zvířata neskutečně trpí.

Naše pojednání je třeba uzavřít s myšlenkou toho, že každá nová norma regulující lidské chování se v praxi projevuje vždy trochu jinak, než jak bylo jejím tvůrcem zamýšleno. Každý z nás se při zjištění toho, že vyvěrají takové hrůznosti jako zvířecí (psí) zápasy či množírny, zajisté shodne na tom, že posilování právní regulace ochrany zvířat je krok tím správným směrem a lze jej hodnotit jako příznivý. *Pro futuro*

je samozřejmě významné, jak se tyto změny projeví v aplikační praxi a zdali budou skutečně eliminovat či alespoň snižovat deviantní jednání, proti kterému směřují. Zastáváme názor, že stavět se hned zprvu skepticky k přijatým novotám je liché, neboť z nějakého účelu byly přijaty a je nutné dát jim čas na to, aby se mohly projevit a prokázat svůj (ne)přínos. Samozřejmě, to nevylučuje zamýšlet se nad úvahami *de lege ferenda*, neboť žádný stav se nedá označit za perfektní a plně uspokojivý. Nová skutková podstata trestného činu „Organizovanie zápasov zvierat“ je podle našeho názoru signifikantní krok naznačující, že společnost nebude v žádném případě zvířecí (psí) zápasy tolerovat. Opak je pravdou, že je společnost bude přísně postihovat.

Použité informační zdroje

AK BÁNOS & KOŠÚTOVÁ. Týranie zvierat sa bude trestať prísnejšie! Pribudne aj nový trestný čin. In *banos.sk* [online]. Dostupné z: <https://www.banos.sk/novinka/tyranie-zvierat-sa-bude-trestat-prisnejšie-pribudne-aj-novy-trestny-cin>.

BEŇOVSKÁ, M. Najzaujímavejšie zákony schválené v roku 2020. In *pravnenoviny.sk* [online]. Zveřejněno dne 22. 12. 2020. Dostupné z: https://www.pravnenoviny.sk/najzaujímavejšie-zakony-schvalene-v-roku-2020#_ftn2.

BŘEZINA, J. Dereifikace zvířete aneb skutečně již zvíře není věcí? In *epravo.cz* [online]. Zveřejněno dne 25. 05. 2020. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dereifikace-zvirete-aneb-skutecne-jiz-zvire-neni-veci-111098.html>.

COUFALOVÁ, B. Aktuální vývoj na poli právní ochrany zvířat. In *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, č. 2, s. 116-125. ISSN 1801-0288 (print) nebo 1805-9554 (online).

Drsné záběry psích zápasů! K boji nutí zvířata na Slovensku i v ČR. In *tn.nova.cz* [online]. Zveřejněno dne 25. 05. 2018. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/silne-zabery-psich-zapasu-k-boji-nuti-zvirata-na-slovensku-i-v-cr.html>.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, 976 s. ISBN 978-80-7502-044-4.

JELÍNEK, J. K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla. In *advokatnidenik.cz* [online]. Zveřejněno dne 19. 08. 2020. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

LAŠTOVKA, D. Zubožená zvířata ze psích zápasů ohrožují české pohraničí. In *cnn.iprima.cz* [online]. Zveřejněno dne 26. 05. 2018. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/zubozena-bojova-plemena-ze-psich-zapasu-v-nemecku-ohrozují-ceske-pohranici-3365>.

Malé děti pořádají psí zápasy! Fenečka Niagara skončila se zraněními jako z jatek. In *blesk.cz* [online]. Zveřejněno dne 15. 12. 2020. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/664060/male-deti-poradaji-psi-zapasy-fenecka-niagara-skoncila-se-zranenimi-jako-z-jatek.html>.

MUCHOVÁ, Š. *Trestněprávní ochrana zvířat. Diplomová práce*. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2020, 85 s.

MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. In *Vědecký časopis České společnosti pro právo životního prostředí*, 2014, roč. 14, č. 35, s. 9-28. ISSN 1213-5542.

MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, 492 s. ISBN 978-80-200-2317-9.

MÜLLEROVÁ, H., ČERNÝ, D., DOLEŽAL, A. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filozofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016, 800 s. ISBN 978-80-200-2601-9.

Novela Trestného zákona účinná od 1. novembra 2020 prináša... In *najpravo.sk* [online]. Zverejnené dne 12. 10. 2020. Dostupné z: <http://www.najpravo.sk/clanky/novela-trestneho-zakona-ucinna-od-1-novembra-2020-prinasa.html?print=1>.

PAVLOVIČOVÁ, K. Ochrana zvířat v režimu trestního práva s ohledem na navrhovanou novelu trestního zákoníku. In *pravni prostor.cz* [online]. Zverejnené dne 29. 04. 2019. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/ochrana-zvirat-v-rezimu-trestniho-prava-s-ohledem-na-navrhovanou-novelu-trestniho-zakoniku>.

PLICKA, R. Novela trestního zákoníku nejen zpřísnění trestu za týrání zvířat (prezentace). In *hlaszvirat.cz* [online]. Zverejnené dne 26. 03. 2020. Dostupné z: <https://www.hlaszvirat.cz/kampane/14-novelizace-trestniho-zakoniku-zprisneni-trestnich-sazeb-za-tyrani-zvirat>.

RENNEROVÁ, Z. Množirny psů de lege lata. In *pravni prostor.cz* [online]. Zverejnené dne 25. 09. 2015. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/mnozirnypsu-delege-lata>.

ŠTEFLOVÁ, Z. Novela Trestného zákona a Zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb účinná od 1. novembra 2020. In *hriadelheger.eu* [online]. Zverejnené dne 11. 02. 2020. Dostupné z: <https://www.hriadelheger.eu/blog/novela-trestneho-zakona-a-zakona-o-trestnej-zodpovednosti-pravnickych-osob-ucinna-od-1-novembra-2020>.

VILČEK, I. Psí zápasy pořádají na východě Slovenska už i děti. In *novinky.cz* [online]. Zverejnené dne 19. 12. 2020. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/psi-zapasy-poradaji-na-vychode-slovenska-uz-i-deti-40345436>.

Dôvodová správa k zákonu č. 288/2020 Z. z. Dostupná z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=479951>.

Evropská úmluva o ochraně zvířat v zájmovém chovu z roku 1987.

Směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí.

Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 3 Tdo 48/2017.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, vzpp.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, vzpp.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky, vznp.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, vznp.

Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, vznp.

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, vznp.

Zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti, vznp.

Zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, vznp.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, vzpp.

Poznámky pod čiarou

[1] Čl. 7 ústavného zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, říká: „Stát dbá o šetrné využívaní prírodných zdrojů a ochranu prírodného bohatství.“ Tento je potom ešte rozvinut v podobě ochrany základních lidských práv a svobod prostřednictvím usnesení č. 2/1993 Sb., LZPS, přesněji v čl. 35 jako: „Každý má právo na příznivé životní prostředí.“ a další.

Podobně ústavní zákon č. 460/1992 Zb. Ústava SR ve svém čl. 44 uvádí: „Každý má právo na priaznivé životné prostredie“ a další.

[2] JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 774.

[3] AK BÁNOS & KOŠÚTOVÁ. Týranie zvierat sa bude trestať prísnejšie! Pribudne aj nový trestný čin. In banos.sk [online]. Dostupné z: <https://www.banos.sk/novinka/tyranie-zvierat-sa-bude-trestat-prisnejšie-pribudne-aj-novy-trestny-cin>.

[4] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vzpp.

[5] § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vzpp.

[6] BŘEZINA, J. Dereifikace zvířete aneb skutečně již zvíře není věcí? In epravo.cz [online]. Zveřejněno dne 25. 05. 2020. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dereifikace-zvirete-aneb-skutecne-jiz-zvire-neni-veci-111098.html>.

[7] COUFALOVÁ, B. Aktuální vývoj na poli právní ochrany zvířat. In Acta Iuridica Olomucensia, 2017, č. 2, s. 116-117.

[8] PLICKA, R. Novela trestního zákoníku nejen zpřísnění trestu za týrání zvířat (prezentace). In hlaszvirat.cz [online]. Zveřejněno dne 26. 03. 2020. Dostupné z: <https://www.hlaszvirat.cz/kampane/14-novelizace-trestniho-zakoniku-zprisneni-trestnich-sazeb-za-tyrani-zvirat>.

[9] § 302a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, vzpp, který zní: (1) Kdo chová větší počet zvířat v nevhodných podmínkách a tím ohrožuje jejich život nebo jim způsobuje značné útrapy, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. (2) Kdo chová zvířata v nevhodných podmínkách za účelem obchodu, anebo kdo kořistí z takového obchodu, a tím ohrožuje jejich život

nebo jim způsobuje značné útrapy, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.“

[10] Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, vzpp; zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), vzpp.

[11] BEŇOVSKÁ, M. Najzaujímavejšie zákony schválené v roku 2020. In pravnenoviny.sk [online]. Zveřejněno dne 22. 12. 2020. Dostupné z: https://www.pravnenoviny.sk/najzaujimavejsie-zakony-schvalene-v-roku-2020#_ftn2.

[12] Zvlášť surový a trýznivý způsob jednání (týrání) si lze demonstrovat tak, jak jej vylíčil Nejvyšší soud ČR v jednom ze svých rozhodnutí, tedy jako způsobování vyšší míry bolesti, utrpení a příkoří ve vysoké intenzitě týrání, po delší dobu a při opakovaném jednání. Více viz. NS sp. zn. 3 Tdo 48/2017.

[13] VILČEK, I. Psí zápasy pořádají na východě Slovenska už i děti. In novinky.cz [online]. Zveřejněno dne 19. 12. 2020. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/psi-zapasy-poradaji-na-vychode-slovenska-uz-i-deti-40345436>.

[14] Malé děti pořádají psí zápasy! Fenečka Niagara skončila se zraněními jako z jatek. In blesk.cz [online]. Zveřejněno dne 15. 12. 2020. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/664060/male-deti-poradaji-psi-zapasy-fenecka-niagara-skoncila-se-zranenimi-jako-z-jatek.html>.

[15] Drsné záběry psích zápasů! K boji nutí zvířata na Slovensku i v ČR. In tn.nova.cz [online]. Zveřejněno dne 25. 05. 2018. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/silne-zabery-psich-zapasu-k-boji-nuti-zvirata-na-slovensku-i-v-cr.html>.

[16] LAŠTOVKA, D. Zubožená zvířata ze psích zápasů ohrožují české pohraničí. In cnn.iprima.cz [online]. Zveřejněno dne 26. 05. 2018. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/zubozena-bojova-plemena-ze-psich-zapasu-v-nemecku-ohrozujici-ceske-pohranici-3365>.

[17] Čl. 11 Evropské úmluvy o ochraně zvířat v zájmovém chovu.

[18] Dôvodová správa k zákonu č. 288/2020 Z. z. Dostupná z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=479951>.

[19] § 305c zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, vznp., zní: „Kto: a) organizuje zápas medzi zvieratami, b) na účel podľa písmena a) štvie zviera proti zvieraťu, cvičí zviera na inom zvierati, chová, drží, obchoduje alebo inak nakladá so zvieratami alebo také konanie umožní, alebo c) sa zúčastní na organizovanom zápase zvierat, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“

[20] § 305d téhož zákona.

[21] ŠTEFLOVÁ, Z. Novela Trestného zákona a Zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb účinná od 1. novembra 2020. In hriadelheger.eu [online]. Zveřejněno dne 11. 02. 2020. Dostupné z: <https://www.hriadelheger.eu/blog/novela-trestneho-zakona-a-zakona-o-trestnej-zodpovednosti-pravnickych-osob-ucinna-od-1-novembra-2020>.

[22] Novela Trestného zákona účinná od 1. novembra 2020 prináša... In najpravo.sk [online]. Zverejnené dne 12. 10. 2020. Dostupné z: <http://www.najpravo.sk/clanky/novela-trestneho-zakona-ucinna-od-1-novembra-2020-prinasa.html?print=1>.

[23] Čl. 3 Európskej úmluvy o ochrane zvierat v zájmovom chovu.

[24] Čl. 7 Európskej úmluvy o ochrane zvierat v zájmovom chovu.

[25] § 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, vznp.

[26] § 305d zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, vznp.

[27] MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. In Vědecký časopis České společnosti pro právo životního prostředí, 2014, roč. 14, č. 35, s. 12.

[28] Například zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, vznp; zákon č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi (zákon CITES), vznp.

[29] Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, vznp; či zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti, vznp.

[30] § 119 odst. 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, vznp.

[31] § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový), vzpp.

[32] Pojem „welfare“ značí pohodu zvierate, respektive je namieren na chov a drženie zvierate ve vhodných podmienkach jeho existence, pri ktorých je zachované jeho život a dobrý stav jeho zdravia, akož i psychická pohoda. Více viz třeba MÜLLEROVÁ, H., ČERNÝ, D., DOLEŽAL, A. Kapitoly o právech zvířat: “my a oni” z pohledu filozofie, etiky, biologie a práva. Praha: Academia, 2016, s. 631-638.

[33] § 22 odst. 1 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti, vznp.

[34] § 22 odst. 2 téhož zákona.

[35] Například i z unijních právních aktů jako směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí.

[36] JELÍNEK, J. K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla. In advokatnidenik.cz [online]. Zverejnené dne 19. 08. 2020. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

[37] RENNEROVÁ, Z. Množírny psů de lege lata. In pravni prostor.cz [online]. Zverejnené dne 25. 09. 2015. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/mnozirnny-psu-de-lege-lata>.

[38] PAVLOVIČOVÁ, K. Ochrana zvířat v režimu trestního práva s ohledem na navrhovanou novelu trestního zákoníku. In pravni prostor.cz [online]. Zverejnené dne 29. 04. 2019. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/ochrana-zvirat-v-rezimu-trestniho-prava-s-ohledem-na-navrhovanou-novelu-trestniho-zakoniku>.

[39] MUCHOVÁ, Š. Trestněprávní ochrana zvířat. Diplomová práce. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2020, s. 56-57.

[40] MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. Ochrana zvířat v právu. Praha: Academia, 2013, s. 185.

[41] COUFALOVÁ, B. Aktuální vývoj na poli právní ochrany zvířat. In Acta Iuridica Olomucensia, 2017, č. 2, s. 120 an.